

İLKÖĞRETİM DÜZEYİNDE ÖZEL EĞİTİMİN DURUMU, SORUN VE ÇÖZÜMLER

Prof. Dr. Yahya ÖZSOY (*)

GİRİŞ

Özel eğitimin ve özel eğitimi gerektiren çocukların değişik tanımları yapılabilmektedir. Bu bildiri için özel eğitimin yasal tanımı dışında bir başka tanımı da dikkate alınmıştır. Bu tanıma göre özel eğitim "Çocukların akademik, iletişim, devim ve uyum alanlarında önemli eksiklik-kusur yaratan durumların önlenmesi, azaltılması ya da ortadan kaldırılmasıyla ilgili eğitsel değişkenlerin düzenlenmesi uğraşısıdır."

Özel eğitimi gerektiren çocuklar için tanım üzerinde durmadan bildiri için yararlı olacağı düşüncesiyle bir adlandırma ile yetinilecektir.

Özel eğitime muhtaç çocuklar kendi içinde çok değişik özellikler gösteren, çok değişik eğitim önlemi gerektiren bir gruptur. Bunlar yalnız anlatımla, görme engelliler, işitme engelliler, konuşma sorunlular, ortopedik engelliler, süregelen hastalıkları olanlar, üstün yetenekliler, zihinsel engelliler (Eğitilebilir, Öğretilebilir), uyum sorunu olanlar, korunmaya muhtaç çocuklardır. Bunların hepsini hem sayı olarak, hem özellik ve gereksinimlerini dikkate alarak ilköğretimden (Temel Eğitimden) geçirmeden ilköğretimde çağ nüfusunun tamamını okullandırmaktan ve niteliği yükseltmekten söz etmek kolay ve doğru olmayacaktır.

Cumhuriyet döneminde, özel eğitim ancak 1951 yılında Milli Eğitim Sistemi içinde ele alınmaya başlanmıştır. Özel eğitim hizmeti 1951 öncesinde Sağlık Bakanlığı ile özel dernekler aracılığıyla sürdürülüyordu.

Milli Eğitim Bakanlığı 1951 yılında özel eğitim hizmetini, ilköğretim düzeyinde başlatmış ve ilköğretim Genel Müdürlüğü bünyesinde örgütlenmiştir. Örgütlenme 1980 yılında Özel Eğitim Genel Müdürlüğü, sonradan Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi, 1992 Mayıs ayında 3797 sayılı Kanunla Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışmanlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü olarak değişiklikler geçirmiştir.

(*) Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi.

Özel Eğitim 1951 yılından bu yana V. (1953), VII. (1962), X. (1981), XI. (1982), XII. (1988) Milli Eğitim Şûralarında, I. Gençlik Şûrası (1988) ile I. Özel Eğitim Konseyinde (1991) ile II, III, IV, V ve VI. Beş Yıllık Kalkınma Planlarında ele alınmıştır. Başta Anayasa olmak üzere 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 2916 Sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu, 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu gibi kanunlarda ve bunların öngördüğü tüzük ve yönetmeliklerde de özel eğitim hizmetlerinin düzenlenmesine gidildiği görünmektedir.

Bu bildiri de, yukardaki düzenlemelerden sonraki uygulamayı, durumu; Çağdaş Özel Eğitim Yaklaşımı ve Bizdeki Uygulama; Sorunlar ve Öneriler alt başlıklarında ele alınıp açıklamaya gidilmiştir. "Engelli" ile "Özürlü" eşanlamda ve yer yer karışık kullanılmıştır.

Durum: Çağdaş Özel Eğitim Yaklaşımı ve Bizdeki Uygulama

Burada çağdaş özel eğitim yaklaşımları, görüşleri olması gerekenler olarak kısa başlıklar halinde verilmiş ve her madde ile ilgili olarak Türkiye'deki uygulama özetlenmiştir.

1. Eğitim her engellinin hakkıdır. Her engelli kendi özellikle gereksinmesine uygun eğitimden geçmelidir.

Bizdeki durum: 0-18 yaş arasında dört milyona yakın özel eğitim gerektiren çocuktan ancak 40.000 kadarı özel eğitim ve koruma hizmeti alabilmektedir. Ayrıntılı sayılar EK.1'de verilmiştir. Eğitim alıyor görünen bu çocukların ne kadar olduğu tesbit edildiği, eğitimden ne kadar yararlanabildikleri de tartışma konusudur. Örneğin Ankara'daki iki körler okulunda bu ders yılında Türkiye Körler Vakfı'nca yaptırılan bir taramada 29 öğrencinin alınacak küçük önlem ve yardımlarla körler okulundan başka okullarda eğitim görebilecek durumda olduğu tesbit edilmiştir.

2. Eğitime olabildiğince erken başlanmalıdır. Erkenlikle kastedilen, engelin farkına varıldığı andır. Farkına varabilme çoğunlukla uzman tanısını gerektirir. Doğuştan ya da ilköğretim çağından önce engelli durumda olanlar için okul öncesi ve aile eğitimi gerekmektedir.

Bizdeki durum. Yasa'da ilke var. Uygulamada dikkate alındığı görülüyor. Engellilerin çoğu doğuştan ya da ilköğretim çağı öncesi oluşmaktadır. Bunlar için aile eğitimi okulöncesi eğitim hizmeti yeterince sunulmamaktadır. Aslında yasada erkenlik ilkesi var, fakat yine aynı yasada özel eğitim 4 yaşında başlıyor. İlköğretim düzeyinde eğitim alabilmek için sıra bekleyenler var.

3. Engelli olabildiğince normal akranları arasında eğitilmelidir. Buna kaynaştırma, sosyal bütünleştirme, normalleştirme de denilmektedir.

EK:1

**ÖZEL EĞİTİME MUHTAÇ ÇOCUKLARIN
1990 GENEL NÜFUS SAYIMINA GÖRE
0-18 YAŞ GRUPLARINDA SAYILARI**

YAŞ GRUPLARI				
GRUP	0 - 6	7 - 14	15 - 18	TOPLAM
Görme Özürlü	21660	22800	10260	54720
İşitme Özürlü	64998	68400	30780	164168
Konuşma Özürlü	379050	399000	179050	954600
Ortopedik Özürlü	151620	159600	71820	383040
Sürekli Hastalığı Olanlar	108300	114000	51300	273600
Üstün Yetenekliler	216600	228000	102600	547200
Eğitilebilir Geri Zekâlılar	216600	228000	102600	547200
Öğretilebilir Geri Zekâlılar	32490	34200	15390	82080
Uyum Sorunu Olanlar	108300	114000	51300	273600
Korunmaya Muhtaç Çocuklar	216600	228000	102600	547200
TOPLAM	1516208	1596000	718200	3830408

**1991 - 1992 Ders yılı başında bu çocuklardan
özel eğitim hizmetlerinden yararlanabilenlerin sayısı**

GRUP	OKUL	ÖĞRENCİ	Ö. SINIF	ÖĞRENCİ	KAYNAŞ	ÖĞRENCİ	TOPLAM
Görme Özürlü	9	935	2	49	—	136	1099
İşitme Özürlü	36	5918	71	780	—	294	7492
Ortopedik Özürlü	2	219	—	—	—	203	422
Eği. Geri. Zek.	17	668	773	8949	—	4315	14092
Öğr. Geri Zek.	16	434	8	81	—	26	641
Reh. Arş. Mer.	82	—	—	—	—	—	—
Kor. Muh. Çocuk.	—	—	—	—	—	—	22000

- Not :**
1. Rehberlik Araştırma Merkezleri II ve İlçelerde özel eğitim çalışmalarının planlayıcı ve eğitici birimleridir.
 2. Eğitilebilir, Zihinsel Engelliler için 3 özel okulda 160 öğrenci eğitim görmektedir. Toplumda bunlar da dahildir.

Bizdeki durum. Özel sınıf, ayrı özel okul (gündüzlü-yatılı) ayrı iş okulu gibi kaynaştırma ilkesine pek uygun olmayan uygulama yaygın görünmektedir.

4. Eğitim hizmeti, olabildiğince özürülü çocuğun ve aliesinin ayağına, yakınına götürülmelidir.

Bizdeki durum. Çocuk ve aile, hizmetin ayağına gelmek zorundadır. Okullarımızın çoğu yatılıdır. Sıra bekleme zorunluğu olduğu için veli en çabuk sıra gelecek okulu tercih etmek zorunda kalabiliyor. Böylece Türkiye'nin bir ucunda oturan aile, çocuğunu öbür uca bulunan okula kaydettiriyor.

Ağır işiten bir çocuk, eğer gündüzlü ağır işitenler okulunda okumak isterse Halıcıoğlu ya da Vezneciler'e gitmek zorundadır.

5. Eğitim, bu iş için özel olarak yetiştirilmiş olan öğretmen ve uzmanlar tarafından yapılmalıdır. Eğitim bir ekip, takım işidir. Öğretmen çekirdektir. Ekipte hekim, fizyoterapist, psikolog, dilci, sosyal hizmet uzmanı, konuşma terapisti vb. uzmanlar bulunmalıdır.

Bizdeki durum. Öğretmenin özel olarak yetiştirilmiş çok az. Bu azlık hem özür türü olarak, hem sayı olarak görünmektedir. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi şimdilik işitme ve zihinsel özürülüler için öğretmen yetiştirmektedir.

Uzman desteği yok denecek kadar azdır. Bazıları hiç yok denebilir. Örneğin: Sağırlar Okulunda "Linguist", "Odiolog" ve "Konuşma Terapisti" yoktur.

6. Eğitim, özel eğitime muhtaçların ihtiyaçlarına uygun ortamlarda yapılmalı. Ortamların kastedilen, fizik-sosyal-psikolojik ortamlardır.

Bizdeki durum. Yetersiz fizik ortamı: 150 öğrenci için projeye göre yapılan Sağırlar-Körler Okulunda -200-220-250 öğrenci eğitim görmektedir. 120'lik projede 200 öğrenci.

Sosyal ortam olarak, ayrı okul, ayrı derslik uygulaması vardır.

Yine fiziki olarak (alt özel sınıflar için) okulun en işe yaramaz odası ayrılıyor, ısı, ışık, büyüklük, rahatlık pek dikkate alınmıyor.

7. Eğitimde değişik yöntemler uygulanmalı. Tek yönleme bağlı kalınmamalı.

Bizdeki durum. Öğretmenlere, uzmanlara değişik yöntemleri sunduğumuzu, onların da değişik yöntemleri uyguladığını söylemek güç.

8. Teknolojideki gelişmelerden yararlanma yoluna gidilmeli. Çok değişik, bol araç-gereç kullanılmalı.

Bizdeki durum. Verebildiklerimiz tür olarak az, miktar olarak az. Örneğin:

İşitme engelliler için işitme yardımcılarını denemeleri için araçlar her öğrencide yok. İşitme laboratuvarı yok gibi. Görme özürülüler için konuşan kitaplık olarak bilinen kasetleri çalışacak özel teyp yok...

9. Eğitim, sürekli bir hizmet olarak kabul edilmeli, özürülüler okuldan mezun olduktan sonra ortaya çıkan yeniliklerden yararlandırılmalıdır.

Bizdeki durum. Süreklilik yok denecek kadar az. İzleme de az.

SORUNLAR

Yukarıda yapılan açıklamalardan şu sorunlar ortaya çıkmaktadır.

1. Yaygınlık. Özel eğitimi gerektirenlerin hepsine özel eğitim hizmeti sağlanamamaktadır. Hele özel eğitimi onların yaşam boyu ihtiyaçlarını karşılayacak bir hizmet olarak düşünülmemesi, daha ayrı bir sorun olmaktadır.

2. Eğitim türünde kalıplaşma. Özel eğitimde değişik önlem türlerine yönelinmemektedir. Özel sınıf, ayrı okul, (hem de yatılı) işokulu dışındaki uygulamaların dikkate alınmayışı bir sorun olarak sürmektedir.

3. Personel Yetersizliği. Özel eğitim için değişik uzmanların, öğretmenlerle birlikte çalışması yok gibi. Uzman türü az. Yük öğretmeninin omuzunda görünüyor. Psikolog, fizyoterapist, odolog, sosyal hizmet uzmanı, konuşma özürü vb. gibi uzmanların sayı ve nitelik olarak yetersizliği başlıbaşına bir sorun olmaktadır.

Sorunun bir başka yanı işinden-görevinden şikâyetçi olmayan personel yetiştirip istihdam etme güçlüğüdür.

4. Eğitim ortamlarının gereği gibi düzenlenemeyişi. Fizik ortam olarak, yer, yapı, donanım, bahçe, ışık, kitaplık, laboratuvar sağlamak, sağlananların etkin olarak kullanılmayışı bir sorun.

Sosyal ve psikolojik ortamlar başlıbaşına bir sorun.

Derslik ve okul dışı gezi, gözlem, inceleme ve kamp etkinlikleri çok az.

5. Araç-gereç yetersizliği. Değişik ve bol miktarda araç-gereç sağlama, onları her zaman işler ve işe yarar durumda tutabilme bir başka sorundur.

6. Program Geliştirme. Özürlülerin her kümesinin özellik ve gereksinimlerini dikkate alan programların geliştirilmesi, bunların kaynaşturmaya uyarlanması, sorun olarak devam etmektedir.

7. Yönetim ve denetim. Özürlülerin eğitim, yönetim ve denetiminde merkez-taşıra-okul örgütünde bu konuda yetişmiş personelden bir kadro oluşturmak bir sorun olmaktadır.

8. Bilimsel araştırma sorunu. Özürlülerin eğitiminde uygulamaların sonucunu değerlendirci, yöntem, araç geliştirici türden araştırma az. Üniversitelerde uygulayıcı kurumların ortaklaşa yürüttükleri projelere ender rastlanmaktadır.

Çözüm Önerileri

Yukarıda maddeler halinde kısa kısa belirtilmeye çalışılan sorunların çözümü için değişik öneriler geliştirilebilir. Burada bildiri sahibinin kişisel önerilerine yer verilecektir.

Sorunların bir kısmının çözümü uzun zamana bağlı, bir kısmı bazı kurumların etkinliğini gerektirirken, bir kısmı birden fazla kurumun ortaklaşa çalışmasını gerektirir. Bir kısmı daha az maddi kaynak gerektirirken bir kısmı oldukça fazla maddi kaynağa dayalı olabilir. Çözüm için sorunların belirli bir sıra ve oranda ele alınması gerekir. Yoksa sorunlar her geçen yıl birikir ve çözümü de yıldan yıla güçleşir.

Önce genel anlamda birkaç öneri geliştirmek istiyorum.

1. Ne yapmamız gerektiğini gösteren antlaşmalar, yasalar, yönetmelikler, şûra kararları, konsey raporları, planlar, programlar var. Öte yandan bilim de ne yapılması, nasıl yapılması gerektiğini söylüyor, gösteriyor. Bizlere (eğitimci, yönetici, ilköğretimci olarak) düşen görev bunlara uymak, onları uygulamak.

2. Toplum bu konuda bilgilendirmek, bilinçlendirmek, düşündürmek, olumlu kararlara vardırarak ve harekete geçirmek için kendimizin, sınıfımızın, okulumuzun, kurumumuzun olanaklarını kullanmak.

3. Özel eğitime muhtaç çocuğu, onun ailesini anlamak, başkalarının da onları anlamasına öncü ve yardımcı olmak.

Şimdi, sorun başlığı altında belirtilenlere paralel önerileri açıklamak istiyorum.

1. **Yaygınlaştırma.** Engellilerin eğitilebileceğini bilen ailelerin başvurusunu bekleme yerine, ilköğretim düzeyinde onları arama, bulma, okula kaydetme yoluna gidilmelidir. İlköğretim en azından şimdilik birinci kademesi zorunlu olduğuna göre önce Devlet bu zorunluluğa uymalı, uymayanları uyar hale getirilmelidir. Bu konuda bir mevzuat boşluğu yok. 222 sayılı, 2916 sayılı yasalarla bunların gerektirdiği yönetmelikler dikkate alınmalıdır.

2. **Eğitim önlem türleri değiştirilmelidir.** Ayrı ve yatılı okul ile özel sınıf uygulamasından normal okul, normal sınıf içindeki kaynaştırma türü önlemlere doğru yönelinmelidir. Böylece daha kısa sürede, yer sıkıntısı çekilmeden, daha ucuza daha nitelikli eğitim uygulama fırsatı doğacaktır. Bu uygulamaya geçer ya da ağırlık verilirken, ön koşulları göz ardı etmemek gerekir.

Okul öncesi eğitime öncelik ve ağırlık vermek uzun vadede eğitimin niteliğini artırıcı olacaktır.

Bundan sonra yapılacak ilköğretim okulu binalarının projelerinde kaynaştırma uygulaması dikkate alınmalıdır.

3. **Personelin yetiştirilmesi ve istihdamına özen gösterilmelidir.** İyi eğitilmiş, uygun personeli (öğretmen, uzman, yönetici, denetici, destek eleman) eğitimde görevlendirmek, onları daha üst öğrenimler için teşvik etmek, işbaşında eğitimlerine ağırlık vermek gerekir. Tabii görevin hem yetişme hem çalışma koşullarını dikkate alarak hakkını vermek, daha iyi çalışanlarını çalışmayanlardan ayırarak ödüllendirmek için bugünkü mevzuatın elverdiklerini hemen uygulamak, ilerisi için yeni mevzuat çalışmaları yapmak zorunluğu vardır.

XI. Milli Eğitim Şûrasında özel eğitim uzmanlarının tanımı, eğitilmesi, görevlendirilmesine ilişkin ayrıntılı kararlar alınmıştır. 14.000 uzmana ihtiyaç olduğu belirtilmiştir. Şimdi ihtiyaç daha da artmıştır.

4. **Eğitim ortamlarının düzenlenmesine özen gösterilmelidir.** Yeni yapılacak okul yerlerinin seçimi, projelerin çizimi ve projelerin yere uygulanmasında özel eğitim ilkelere dikkate alınmalıdır.

Ön hazırlıklı kaynaştırma uygulamasında sosyal ve psikolojik ortam ilkelerine uyulmalıdır.

5. Araç-gereç sağlama ve kullanmaya özen gösterilmelidir. Çocukların özellik ve ihtiyaçlarına uygun araç-gereç sağlama yoluna gidilmelidir. Teknolojideki ve özel eğitim alanındaki gelişmeler titizlikle izlenmeli ve kullanılmasına geçilmelidir. Bilgisayar destekli eğitimi Bakanlık sadece normaller için düşünmektedir. Oysa özel eğitimde başarıyla kullanıp, daha sonra normallerin kullanımına sunulan pek çok araç gereç vardır. Konuşan bilgisayar örneklerden biridir.

Sağlanan araçların korunması, bakımı ve etkin olarak kullanılmasının yolları aranmalıdır. İşitme cihazlarının yeterince bakılıp kullanılmadığı, konuşan bilgisayar ve bilgisayarlı matbaamız olduğu halde randımanlı çalıştırılmadığı bilinen örneklerden sadece ikisidir.

Milli Eğitim Bakanlığı Ders Aletleri Yapım Merkezinde özel eğitim ünitesi kurulmalı, araç-gereç standartları belirlenmeli, burada yapılmakta olan araçların niteliği artırılmalı, bazı araçların burada yapılması araştırılmalıdır.

6. Programların sürekli geliştirilmesine özen gösterilmelidir. Mevcut ilkökul programı, ikinci kademe için hazırlanan programlar, kısa vadede bazı uyarılarla özel eğitime muhtaç çocukların ihtiyaçlarını karşılayabilir.

Uzun vadede bu programları (engellileri de kapsayacak biçimde) geliştirme zorunluğu vardır. Böylece, X. Milli Eğitim Şurasında alınan "... bireysel ayrılıkları bulunan çocuklar için, temel eğitim bütünlüğü içinde, ayrı programların bulunması gerekli görülmüştür." kararına işlerlik kazandırılmalıdır. Temel eğitim olarak düşünüldüğünde, amaçlarla beraber bazı ders adlarını ve içeriğini değiştirme zorunluluğu vardır.

Türkçe dersleri "iletişim" kavram ve uygulamasına; sosyal bilgiler birey-toplum ilişkilerine; fen tabiat bilgileri birey-doğal ve yapay çevre ilişkilerine; beden eğitimi devinim eğitimine; müzik, resim duyarlık eğitimine.

7. Yönetim ve denetim anlayış ve uygulaması değiştirilmelidir. Aslında yukarıda belirtilmeye çalışılan sorunlar ve çözümü gelip yönetime dayanmaktadır. Özel eğitim sorunlarını ilköğretim bütünlüğü içinde çözmek isteyen, buna inanmış, bunu bilen, sık değişmeyen bir yönetim ve denetim kadrosu bu sorunları çözebilir.

İşbirliği ve eşgüdüm içinde sorunlar daha kolay çözülecektir. Bu ise yine yönetime ve yönetim anlayışına bağlıdır. 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, İlköğretim Genel Müdürlüğü ile Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri genel müdürlüğüne hemen hemen aynı görevleri vermiştir. Bu, işbirliği ve eşgüdümü daha da önemli hale getirmektedir.

8. Bilimsel araştırmaları araştırma ve yararlanma yoluna gidilmelidir. Alanda yapılmış olan araştırmalardan uygulamada yararlı olabilecek kısımlar tespit edilecek yararlanma yoluna gidilmelidir. Gereksinme duyulan yeni araştırmalar, model geliştirmeler Milli Eğitim Bakanlığı ile Üniversitelerin işbirliği ile ele alınmalıdır.

Anadolu üniversitesi özel eğitim alanında Türkiye için uygun model geliştirme çalışması yapmaktadır. Ama bu proje D.P.T. ile yürütülmektedir. Kanımca bu, uygulamalı alan araştırması gibi M.E.B. ile yürütme daha uygun olurdu.

Özel eğitim alanında yapılacak yöntem, araç geliştirici türden yapılacak çalışmaların normallerin eğitimine olumlu yansımaları olacaktır.

SONUÇ

İlköğretimin yaygınlaştırılması, niteliğinin artırılması bu düzeyde özel eğitime yer verilmesiyle sıkı sıkıya ilgilidir. Bugün için özel eğitime bu anlamda yer verdiğimiz söylemek güç. İlköğreticiler bu konuya eğildiğinde, konuyu desteklediğinde hem özel eğitim hem ilköğretim daha çok gelişecek, bundan da toplumumuz kârli çıkacaktır.

KAYNAKÇALAR

1. D.P.T. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994) Ankara Başbakanlık Basımevi, 1989.
2. M.E.B. Onuncu Milli Eğitim Şurası (23-26 Haziran 1981) Ankara Milli Eğitim Basımevi, 1981.
3. M.E.B. XI. Milli Eğitim Şurası Milli Eğitim Hizmetinde Öğretmen ve Eğitim Uzmanları (Durum ve Sorunlar) Ankara: 1982.
4. M.E.B. Onbirinci Milli Eğitim Şurası (8-11 Haziran 1982) Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1982.
5. M.E.B. Milli Eğitim ve Gençlik Şûralarında, Kalkınma ve İcra Planlarında Özel Eğitim Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1991.
6. M.E.B. I. Özel Eğitim Konseyi İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1992.
7. Özsoy, Y. "İlköğretimde Özel Eğitim" Özgün Eğitim 1990, Sayı: 1, ss: 9-12.
8. Özsoy, Y. diğerleri Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar: Özel Eğitime Giriş Anara: Karatepe Yayınları, 1992.
9. Ragan, W. B: Shepherd, G.D., Modern Elementary Curriculum (Fourth Edition) NewYork: Holt Rinehartand Wluston, 1971.
10. T.C. Resmi Gazete "Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği" 9 Mart 1992, Sayı 21166.
11. T.C. Resmi Gazete "Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun" 12 Mayıs 1992, sayı 21226 (Kanun No: 3797)
12. Tebliğler Dergisi 28 Kasım 1988, Cilt; 51 Sayı: 2274 XII. Milli Eğitim Şurası (1988)